

NA PAMÁTKU PROFESORA BOŘIVOJE DOSTÁLA

Ze zamýšleného slavnostního sborníku příspěvků na počest 65. narozenin prof. dr. Bořivoje Dostála, DrSc., vedoucího katedry archeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, se krutým řízením osudu stal sborník „in memoriam“. B. Dostál nás navždy opustil dva dny po svých pětadesátinách. 18. srpna 1994 podlehl zákeřné chorobě, která jej naštěstí sužovala poměrně krátce; slabá útěcha tváří v tvář neodvratné smrti...

Prof. Dostál pocházel z moravského selského rodu z Heršpic na Slavkovsku. Rodinné prostředí mu dalo do života pevné morální zásady, houževnatost a pracovitost. Záliba v historii rodného kraje, podněcovaná písmáckými rodinnými tradicemi, jej vedla k zájmu o slovanské starožitnosti a přivedla jej nakonec do poslucháren Pedagogické a Filozofické fakulty brněnské Masarykovy univerzity ke studiu historie a prehistorie. Absolvoval r. 1957 u profesorů Macůrka, Šimka a Kalouska.

Nastupovali jsme spolu v r. 1955, ještě jako posluchači, na asistentská místa s polovičním úvazkem na tehdejší Ústav pro prehistorii a protohistorii. Bylo to v době, kdy končila etapa původní střídmé akademické prehistorie, a nastupovala nová orientace brněnského univerzitního pracoviště na praktickou archeologii, prosazovaná novým šéfem — prof. F. Kalouskem. Byli jsme oba s kolegou Dostálem vrženi do víru terénních výzkumů, ať to bylo ve Znojmě — Hradišti či v Těšeticích na Znojemsku, nebo nakonec na velkomoravském Pohansku u Břeclavi. Šlo při tom nejen o vlastní terénní objevy, nýbrž také o budování terénních základen, o řadu organizačních povinností a samozřejmě o práci na vlastní katedře a o činnost pedagogickou.

Bořivoj Dostál prokazoval v té době, a potom prakticky až do svého náhlého úmrtí, neobyčejný pracovní elán, vytrvalost, výbornou fyzickou kondici i vysoký intelekt. Zvládal všechny nemalé povinnosti, často za cenu až dvojnásobně dlouhé pracovní doby. Záhy se dostavily první výsledky jeho vědecké práce i organizační aktivity. Se svou přísloušnou pilí zreorganizoval ústavní knihovnu. Po výzkumu ve Znojmě — Hradišti se plně zapojil do příprav, výstavby stanice a vlastních výzkumných prací na Pohansku u Břeclavi. V odborném

tisku se stále častěji začaly objevovat Dostálovy studie; přišly jeho první monografie. Brzy se stal kandidátem historických věd, r. 1967 se habilitoval pro obor slovanská archeologie, za rok nato převzal po prof. Kalouskovi vedení pracoviště, aby byl na začátku normalizační éry z funkce vedoucího katedry odvolán. Soustředil se na velkomoravské Pohansko, kterému věnoval velkou část vědecké kariéry. R. 1989 mu bylo konečně povoleno obhájit hodnost doktora věd. Na profesuru si však musel počkat až do porevoluční doby. R. 1990 byl mezi prvními rehabilitovanými členy Filozofické fakulty MU jmenován profesorem slovanské archeologie. Hned po revoluci se také znovu ujal vedení obnovené katedry archeologie FF MU a v nové atmosféře organizoval její činnost a nové studijní programy.

Nikdo z jeho spolupracovníků a žáků netušil, že fyzicky zdánlivě nezdolný organizmus prof. B. Dostála nahlodává zhoubná choroba. O svých zdravotních problémech nemluvil, pracoval s nezmenšenou intenzitou a pokračoval až do konce jak v organizační, tak ve vědecké práci. Teprve začátkem léta 1994 se úsečka jeho života začala zkracovat.

Na pracovním stole prof. Dostála zůstalo mnoho rozpracovaných projektů, které jejich autor, žel, již sám nedokončí. Je na žácích prof. Dostála, aby tvořivě navázali a pokračovali tam, kde on musel skončit. Dostálovo dílo bylo násilně přerváno, není však fragmentární. Naopak — má všechny atributy velikosti a trvalé hodnoty. V historiografii slovanské archeologie si prof. Dostál zajistil svou práci velmi čestné místo. Také na brněnské Filozofické fakultě bude jeho dílo vzpomínáno s trvalou úctou.

Vladimír Podborský

ZUM ANDENKEN AN PROFESSOR BOŘIVOJ DOSTÁL

Aus dem vorgesehenen Festband von Beiträgen zum 65. Geburtstag von Prof. Dr. Bořivoj Dostál, DrSc., Leiter des Lehrstuhls für Archäologie der Philosophischen Fakultät der Masaryk-Universität, ist durch die harte Fügung des Schicksals ein Sammelband „*in memoriam*“ geworden. Bořivoj Dostál hat uns zwei Tage nach seinem 65. Geburtstag für immer verlassen. Am 18. August 1994 unterlag er einer heimtückischen Krankheit, die ihn zum Glück nur verhältnismäßig kurze Zeit geplagt hatte; ein schwacher Trost angesichts des unabwendbaren Todes...

Prof. Dostál stammte aus einem mährischen Bauerngeschlecht in Heršpice bei Slavkov. Aus der Familie brachte er sich mit ins Leben feste moralische Prinzipien, Hartnäckigkeit und Arbeitslust. Seine Vorliebe für die Geschichte seiner Region, unterstützt durch Familientraditionen, führte ihn zum Interesse für slawische Altertümer und brachte ihn zuletzt in die Hörsäle der Pädagogischen und der Philosophischen Fakultät der Brüner Masaryk-Universität zum Studium

der Geschichte und Urgeschichte. Er absolvierte bei den Professoren Macůrek, Šimek und Kalousek.

Wir traten gemeinsam im Jahre 1955, noch als Studenten, als Hilfsassistenten am damaligen Institut für Prähistorie und Protohistorie an. Es war in einer Zeit, als sich die Etappe der ursprünglichen nüchternen akademischen Prähistorie ihrem Ende zuneigte, und eine neue Orientierung der Brüner Arbeitsstätte an der Universität auf die praktische Archäologie, gefördert vom neuen Chef – Prof. F. Kalousek, im Antritt war. Wir stürzten uns mit Kollege Dostál in den Trubel der Terrainforschungen, sei es in Znojmo – Hradiště, sei es in Těšetice bei Znojmo, oder zuletzt im großmährischen Pohansko bei Břeclav. Es ging dabei nicht nur um die eigentlichen Terrainabdeckungen, sondern auch um den Aufbau von Terrainstützpunkten, um eine Reihe organisatorischer Pflichten und selbstverständlich auch um die Arbeit am Lehrstuhl und um die Lehrtätigkeit.

Bořivoj Dostál zeichnete sich in dieser Zeit, und dann eigentlich bis zu seinem plötzlichen Ableben, durch ungewöhnlichen Arbeitseifer, Ausdauer, hervorragende körperliche Kondition und hohen Intellekt aus. Er bewältigte alle nicht eben geringen Pflichten, häufig auch um den Preis doppelter Arbeitszeit. Bald stellten sich die ersten Ergebnisse seiner wissenschaftlichen Arbeit und organisatorischen Aktivität ein. Mit sprichwörtlichem Fleiß reorganisierte er die Institutsbibliothek. Nach den Forschungen in Znojmo – Hradiště nahm er voll die Vorbereitungen für den Aufbau der Forschungsstation und die eigentlichen Forschungsarbeiten in Pohansko bei Břeclav auf. In der Fachpresse begannen immer häufiger Dostáls Studien zu erscheinen; es kamen seine ersten Monographien. Bald wurde er Kandidat der historischen Wissenschaften, 1967 habilitierte er für das Fach slawische Archäologie, ein Jahr danach übernahm er nach Prof. Kalousek die Leitung der Arbeitsstätte, um dann zu Beginn der sog. Normalisierung seiner Funktion als Lehrstuhlleiter behoben zu werden. Er konzentrierte sich auf das großmährische Pohansko, dem er einen großen Teil seiner wissenschaftlichen Karriere widmete. 1989 wurde ihm endlich erlaubt, den Gradus eines Doktors der Wissenschaft zu verteidigen. Auf die Professur mußte er allerdings bis in die Zeit nach der Revolution warten. 1990 wurde er unter den ersten rehabilitierten Mitarbeitern der Philosophischen Fakultät der Masaryk-Universität zum Professor für slawische Archäologie ernannt. Gleich nach der Revolution übernahm er wieder die Leitung des erneuerten Lehrstuhls für Archäologie der Philosophischen Fakultät der Masaryk-Universität, und in der neuen Atmosphäre organisierte er dessen Tätigkeit und neue Studienprogramme.

Niemand von seinen Mitarbeitern und Schülern ahnte, daß der scheinbar physisch unüberwindliche Organismus Prof. Dostáls von einer heimtückischen Krankheit angegagt wird. Er sprach nicht über seine gesundheitlichen Probleme, er arbeitete mit unverminderter Intensität weiter und setzte bis sein Ende sowohl die organisatorische, als auch die wissenschaftliche Arbeit fort. Erst Anfang Sommer 1994 begann sich sein Leben dem Ende zuzuneigen.

Auf dem Arbeitstisch Prof. Dostáls blieben viele unvollendete Projekte, die ihr Autor leider nicht mehr beenden wird. Es liegt an den Schülern Prof. Dostáls, dort schöpferisch anzuknüpfen und fortzusetzen, wo er aufhören mußte. Dostáls Werk wurde gewaltsam unterbrochen, es ist jedoch nicht fragmentar. Im Gegenteil – es hat alle Attribute der Größe und ständigen Wertes. In der Historiographie der slawischen Archäologie hat sich Prof. Dostál durch seine Arbeit einen ehrenvollen Platz gesichert. Auch an der Brünner. Philosophischen Fakultät wird seines Werkes mit ständiger Ehrfurcht gedacht werden.

Vladimir Podborský